

Covenant & Conversation

Jonathan Sacks
THE RABBI SACKS LEGACY

MANEVİYAT ÜZERİNE ETÜTLER

RABI LORD JONATHAN SACKS'IN ÖĞRETİ VE YAZILARINDAN

Covenant & Conversation yazılarına sağladıkları ve Harry (Chaim) Schimmel'in anısına adanan cömert sponsorlukları için Schimmel Ailesi'ne teşekkürlerimizle. "R. Chaim Schimmel'in Tora'sını, onunla ilk karşılaştığım zamandan beri severim. Sadece yüzeysel gerçeğe değil, altta yatan daha derin gerçeğe olan bağlantısıyla da ilgilenmeye gayret eder. 60 yıldır kendisine eşlik eden olağanüstü eşi Anna'yla birlikte, aile, cemaat ve Tora sevgisine adanmış bir yaşam inşa ettiler. Ortaya koydukları örnek yaşamla beni fazlasıyla etkilemiş müstesna bir çift." – Rabi Sacks

Naso:

Sevgi Berahası

İçerdiği 176 pasukla, Naso, *perashaların* en uzunudur. Ancak en etkileyici kısımlarından biri de tarihin akışı içinde en büyük etkiye sahip olmuş olanı, aslında son derece kısadır ve neredeyse her Yahudi tarafından bilinir. Bu kısım Koenlerin *berahası*dır.

A-Şem, Moşe'ye konuşarak şöyle dedi:

"Aaron'a ve oğullarına şöyle konuş: 'Bene-Yisrael'i şu şekilde mübarek kılacaksınız. Onlara şöyle deyin: "A-Şem seni mübarek kılsın ve seni korusun. A-Şem Yüzünü sana doğru ışıtsın ve sana lütuf gösterecek. A-Şem Yüzünü sana doğru dönsün ve sana barış bahşetsin." İsmimi Bene Yisrael'in üzerine koysunlar ve Ben onları mübarek kılacağım. (Bamidbar 6:23-27)

Bu, tüm dua metinlerinin en eskileri arasındadır. Bet Amikdaş'ta Koenler tarafından kullanılırdı. Günümüzde de Koenler tarafından, Amida'nın tekrarı sırasında söylenir. Sefaradi cemaatleri bunu her gün yapar. Aşkenazi cemaatleri ise Erets Yisrael'de her gün yaparken, çoğu Diaspora cemaatinde sadece bayramlarda yapar. Aynı *beraha* ebeveynler tarafından, Cuma geceleri çocuklarını mübarek kıldıkları sırada da söylenir. Birçok cemaatte *hupanın* altında gelin ve damat bu *berahayı* okur. Bunun, tüm *berahalar* içinde en basiti ve en güzeli olduğu söylenebilir.

Koenlerin *berahası*, Tanah dönemine ait olup fiziksel olarak günümüze kadar erişebilmiş tüm metinlerin en eskilerinde de yer alır. 1979'da arkeolog Gabriel Barkay, Yerusalayim eski şehir

sırlarının dışında, günümüzde Menahem Begin Heritage Center binasının bulunduğu alanda bulunan Ketef Hinnom'daki antik mağara-mezarları incelemekteydi. Barkay'a yardımcı olan on üç yaşındaki bir çocuk, mağaralardan birinin zemininin hemen altında gizli bir oda bulunduğunu keşfetti. Kazı grubu orada neredeyse bine yakın antik eser buldu. Aralarında, iki-üç santimden daha uzun olmayan gümüş kaplı iki minik tomar vardı.

Bunlar o kadar narindi ki, onları dağılmalarına sebep olmadan açmanın bir yolunu akıl etmek üç yıl aldı. Sonunda bu tomarların *kemiot*, yani birer muska olduğu anlaşıldı. İçlerinde, başka metinlerin yanında, Koenlerin *berahası* da yazılıydı. Bilimsel olarak MÖ altıncı yüzyıla tarihlendirilen bu muskalar, Peygamber Yirmeyau'nun dönemine ve Birinci Bet Amikdaş'ın son günlerine denk gelmektedir ve Tanah dönemine ait o zamana kadar bilinen en eski metinler olan Ölü Deniz Tomarları'ndan dört asır daha eskidir. Günümüzde bu muskalar, Yahudilerin ülkeye olan antik bağlarına ve Yahudi inancının ta kendisinin devamına birer delil olarak Yisrael Müzesi'nde görülebilir.

Koenlerin *berahasına* gücünü veren, basitlik ve güzelliğidir. Bu *berahanın* güçlü bir ritmik yapısı vardır. Üç pasuktan oluşur ve bu pasuklar sırayla üç, beş ve yedi sözcük içerir. Pasukların her birinde ikinci sözcük "A-Şem"dir. Her üç pasukta ilk kısım, Tanrı'nın bir eylemine atıfta bulunur: "Mübarek kılın", "Yüzünü ışıtsın" ve "Yüzünü dönsün". İkinci kısım, *berahanın* bizim üzerimizdeki etkisini tarif

eder: bize koruma, lütuf ve barış bahşedilmesinden bahseder.

Berahanın pasukları aynı zamanda, sözün gelişi, dıştan içe doğru da hareket eder. İlk pasuk – “*A-Şem* seni mübarek kılsın ve seni korusun” – otoritelerin işaret ettikleri üzere, maddi nimetlerle ilgilidir: geçim, fiziksel sağlık vesaire. İkincisi – “*A-Şem* Yüzünü sana doğru ışıtın ve sana lütuf göstereyin” – ahlaki berekete yöneliktir. *Hen*, yani lütuf, bizim diğer insanlara gösterdiğimiz ve onların da bize gösterdiği bir şeydir. Kişiler arasındadır. Burada Tanrı’dan, Kendi lütfünden birazını bize ve başkalarına vermesini ve bu sayede, ilişkileri son derece kolaylıkla zehirleyebilen çekişme ve kıskançlıklar olmadan birlikte yaşayabilmemizi dileriz.

Üçüncüsü ise en içe dönük, yani en kişisel olanıdır. Çok güzel bir hikâye vardır. Bir insan kalabalığı, büyük bir geminin geçişini seyretmek için denize nazır bir tepede toplanmıştı. Küçük bir çocuk heyecanla el sallıyordu. Kalabalıktan bir adam çocuğa neden el salladığını sordu. Çocuk “Kaptanın beni görebilmesi ve onun da bana cevap olarak el sallaması için” diye cevap verdi. “Ama” dedi adam, “gemi çok uzakta ve biz de burada çok kalabalığız. Niçin kaptanın seni görebileceğini düşünüyorsun?” “Çünkü,” dedi çocuk, “geminin kaptanı benim babam. Kalabalığın içinde gözleri mutlaka beni arayacaktır.”

İşte, “*A-Şem* Yüzünü sana doğru dönsün” derken kastettiğimiz de aşağı yukarı budur. Günümüzde yeryüzünde yaşayan yedi milyar insan vardır. Herhangi birimizi, kalabalık içinde herhangi bir surattan, okyanustaki herhangi bir dalgadan, deniz kıyısındaki herhangi bir kum tanesinden fazla yapan nedir? Her birimizin Tanrı’nın evladı olduğumuz gerçeği! O bizim ebeveynimizdir. Yüzünü bize döner. Bizi umursar.

Avraam’ın Tanrı’sı, basit bir doğa kuvvetinden ibaret değildir. Hatta tüm doğa kuvvetlerinin birleşimi olduğunu söylemek bile O’nu tanımlayamaz. Bir tsunami, bir an için durup kurbanlarının kimler olacağını sormaz. Bir deprem veya kasırgada kişisel hiçbir şey yoktur. *Elokim* kelimesi, “kuvvetlerin kuvveti, sebeplerin sebebi, bilimsel olarak keşfedebilen tüm kanunların bütünselliği” gibi bir anlama gelir. Tanrı’nın kişisel olmayan yönlerini kasteder. Aynı zamanda Tanrı’nın yargı niteliğini de belirtir, zira yargı ve adalet, temelde kişiye bağlı olmayan bir şeydir.

Ama bizim konuşma lisanında “*A-Şem*” diye andığımız İsim – ki bu, Koenlerin *berahasında* ve neredeyse tüm Koenlik metinlerinde özellikle kullanılan İsim’dir – Tanrı’nın her birimize, kendimize özgü ümitler ve korkular, yetenekler ve olanaklar bütünü ışığında birer birey olarak baktığı yönünü ifade eder. *A-Şem*, Tanrı’nın, bize “Sen” sözcüğünü kullanma olanağını tanıyan yönüdür. O bize konuşan ve Kendisi’ne konuştuğumuz zaman bizi dinleyen Tanrı’dır. Bunun *nasil* olduğunu bilmiyoruz, ama *olduğu*, Yahudi inancında merkezi bir yere sahiptir.

Tanrı’yı “*A-Şem*” diye çağırmanın, büyük resim içindeki kendi önem ve değerimizin bilinç üstü bir teyididir. Biz birer birey olarak önemliyizdir, çünkü Tanrı, bir ebeveynin, evladını umursadığı şekilde umursamaktadır bizi. Yeri gelmişken, Koenlerin *berahasındaki* tüm ifadelerin tekil lisanda olmasının sebeplerinden biri de budur. Tekil kullanım, Tanrı’nın bizi yalnızca kolektif olarak değil, bireysel olarak da mübarek kıldığını vurgular. Bir yaşam, demişlerdir Hahamlarımız, bir evren gibidir.¹

Koenlerin *berahasının* son kısmının anlamı da buradan gelir. Tanrı’nın, Yüzünü bize doğru döndüğü – kalabalık içinde ayırt edilemeyen bir surat değil, Tanrı’nın bizimle kendi eşsizliğimiz ve tekilliğimiz doğrultusunda ilgilendiği – yönündeki bilgi, en sağlam ve en nihai barış ve huzur kaynağıdır. Rekabet, çekişme, kanunsuzluk ve şiddet, şahsen *önemli olduğumuzu* kanıtlamayı amaçlayan psikolojik ihtiyaçtan kaynaklanır. Bu ihtiyaç nedeniyle başkalarından daha güçlü veya daha zengin veya daha başarılı olduğumuzu kanıtlayacak şeyler yaparız. Seni korkutabilirim. Seni irademe tabi kılabilirim. Seni kurbanım, tebaam, kölem haline getirebilirim. Tüm bunlar, inanca değil, inanç alanındaki derin bir başarısızlığa delalet eden şeylerdir.

İman, Tanrı’nın beni önemsedğine inandığım anlamına gelir. Buradayım, çünkü O benim burada olmamı istemiştir. O’nun bana verdiği ruh, saftır. Her ne kadar geçmekte olan gemiyi tepeden seyreden o çocuk gibiysem de, Tanrı’nın beni aradığını, ben O’na el sallarken O’nun da bana el salladığını biliyorum. En derin içsel huzur ve barış kaynağı budur. Tanrı’dan bir *beraha* almak için kendimizi kanıtlamaya ihtiyacımız yoktur. Tüm bilmemiz gereken, O’nun Yüzünün bize dönük

¹ Bkz. Mişna Sanedrin 4:5.

olduğudur. Biz kendimizle barışık olduğumuz zaman, dünyayla da barış yapmaya başlayabiliriz.

Böylece Koenlerin *berahası*ndaki pasuklar gittikçe uzarken, aynı zamanda içerdiği bereket ve nimetler de gittikçe daha içsel, daha kişisel hale gelmektedir: maddi iyiliğin harici bereketinden, başkalarıyla aramızda oluşan lütfе geçmekte ve oradan, tüm *berahaların* en kişisel niteliklisi olan, Tanrı'nın bizi gördüğünü, bizi duyduğunu, ebedi kollarında bizi kucakladığını hissettiğimiz zaman gelen iç rahatlığına kadar uzanmaktadır.

Koenlerin *berahası*nın bir başka benzersiz ayrıntısı daha vardır: Koenlerin, halkı mübarek kılma *mitsvası* öncesinde söylemeleri için Hahamlarımız tarafından oluşturulmuş olan *beraha*: “Bizi Aaron’un kutsiyetiyle kutsal kılmış ve bize, Halkı Yisrael’i *sevgiyle* mübarek kılmanızı emretmiş olan Sen, Tanrı’mız, Mübareksin.”

Burada sıra dışı olan, “*beava*”, yani “sevgiyle” sözcüğüdür. Bir *mitsvayı* yerine getirmeden önce söylenen *berahaların* başka hiçbirinde bu sözcük yer almamaktadır. Görünüşte bu farkın hiçbir mantıklı yanı yoktur. İdeal olarak tüm emirleri sevgiyle yerine getirmemiz gerekir. Ama sevginin eksik olması diğer hiçbir emri geçersiz kılmaz. Her halükârda, bir *mitsva* yerine getirilmeden önce söylenen *beraha*, bizim o *mitsvayı* yaparken, ona niyetlenerek hareket ettiğimizi göstermenin bir yoludur. Hahamlar arasında, genel anlamda *mitsvaların* niyet (*kavana*) gerektirip gerektirmedikleri konusunda bir görüş ayrılığı vardı.² Ama ister gerektirsinler isterse de gerektirmesinler, onları yapmadan önce bir *beraha* söylemek, bizim o emri yerine getirme niyetine sahip olduğumuzu gösterir. Ama niyet bir şeydir, duygu bambaşka bir şeydir. Teoride, asıl önemli olan şey, Koenlerin *berahayı* söylemeleri olmalıdır ve gerisini Tanrı halledecektir. Koenlerin bunu sevgiyle veya sevgi olmadan yapmaları ne gibi bir fark yaratacaktır?

Açıklama otoriteleri bu soruyla boğuşurlar. Bazılarına göre, Koenlerin *berahayı* verdikleri sırada halka dönük olmaları, onların, bir sevgi işareti olarak yüzleri “birbirine dönük olan”, Mişkan’daki *keruvime* benzedikleri anlamına gelir ve bu nedenle *berahada* da sevgi ögesi yer almaktadır. Başka otoritelerse *berahanın* anlamını açıklarken, sözlerin sıralamasını değiştirirler. Onlara göre *berahanın* asıl anlamı “Bizi Aaron’un kutsiyetiyle kutsal kılmış

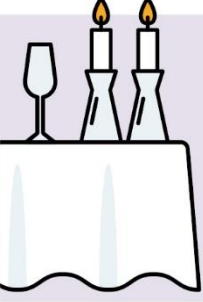
ve bize, Halkı Yisrael’i mübarek kılmanızı *sevgiyle* emretmiş olan Sen, Tanrı’mız, Mübareksin” şeklindedir. Başka bir deyişle buradaki “sevgi” sözcüğü, Koenlerin sevgisini değil, Tanrı’nın Yisrael’e olan sevgisini belirtmektedir.

Ancak bana öyle geliyor ki açıklama şöyle: Tora açıkça, her ne kadar sözleri Koenler söylüyorsa da, *berahayı* gönderenin Tanrı olduğunu belirtmektedir: “İsmimi Bene Yisrael’in üzerine koysunlar ve Ben onları mübarek kılacağım.” Normalde, bir *mitsvayı* yerine getirdiğimiz zaman, şahsen biz bir şey yapıyor oluruz. Ama *Koenler halkı mübarek kıldıkları zaman, kendi başlarına bir şey yapıyor değillerdir. Bunun yerine, Tanrı’nın berahasının dünyaya ve hayatlarımıza akmasını sağlayan birer kanal olarak hareket etmektedirler.* Bu ancak sevgiyle mümkündür. Sevgi, kendimize değil, diğer kişiye odaklanmakta olduğumuz anlamına gelir. Sevgi, diğerkâmlıktır. Ve içinden bizden daha büyük bir şeyin – Dante’nin söylediği gibi “güneşi ve diğer yıldızları hareket ettiren” sevginin,³ dünyaya yeni bir yaşam getiren sevginin – aktığı bir kanal olabilmemizi, yalnızca diğerkâmlık sağlayabilir.

Mübarek kılabilmek için, sevmemiz şarttır. Ve mübarek kılınmak, evrenden daha engin olan, ama buna rağmen, tıpkı bir ebeveynin, sevdiği evladına yaptığı gibi Yüzünü bize dönen Tanrı tarafından sevildiğimizi bilmektir. Bunu bilmek, gerçek manevi barışı bulmaktır.

² Bkz. Roş Aşana 28b.

³ Dante Alighieri, *İlahi Komedya*, Cennet s. 33.

Şabat Sofrasında

1. Tanrı'nın sizi umursadığını ve sizi gördüğünü hissedebiliyor musunuz?
2. Bu ilişkiyi takviye etmek için bizim de "Tanrı'yı görmemiz" gerekir mi?
3. Tanrı'nın Yüzünü bize dönmesiyle bizim barışı deneyimlememiz arasındaki bağlantı nedir?

• Bu sorular, Rabi Sacks'ın bu haftaki Covenant & Conversation yazısının **Family Edition** versiyonundan alınmıştır. Nesilleri birbirine bağlayan, interaktif bir öğrenim için bu versiyonun bütününe şu bağlantıdan ulaşabilirsiniz: <https://www.rabbisacks.org/covenant-conversation-family-edition/naso/the-ethic-of-love/>

Family Edition şimdi Türkçe!